

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2530
Dato : 22.11.12
Ark nr. : 1 av 11

Enten (1)

I denne oppgaven vil jeg først definere begrepet profesjon. Hva ligger i begrepet og hvorfor det er viktig. Videre vil jeg gi en kort presentasjon av tre etiske teorier. Dette er nærhetsetikk, pliktetikk og nytteetikk.

Deretter tar jeg utgangspunkt i de presenterte teoriene og diskutere Svein Aage Christoffersens påstand om at profesjoner er "menneskebehandlerne." Nærhetsetikken vil her ha størst fokus, med vekt på elementer som fremmer/bevarer den menneskelige dimensjonen ved profesjonsutøvelse. Nærhetsetikken poengterer at man som profesjonsutøver ~~man~~ må anse kunder og klienter også som mennesker, det er dette som gjør at jeg velger å ha størst fokus på disse etiske teoriene.

Jeg vil også behandle inn positive og negative aspekter ved de to andre etiske teoriene og se på hvordan de underbygger og utfordrer Christoffersens påstand.

Emnekode : ET - 401
Kandidatnr. : 2530
Dato : 22.11.12
Ark nr. : 2 av 11

Et profesjonsyrke kjennetegnes av tre elementer. Det er et møte mellom mennesker, dette møte er handlingsorientert og er saklig/faglig fremmet. Profesjon som begrep har eksistert like lenge som leger, prester og jurister. Den klassiske betydningen av begrepet viser til at en profesjon er et bestemt yrke. Det kreves en spesiell, lang, akademisk utdanning og sertifisering. Videre har profesjonsgruppen monopol på yrkesutøvelsen og den er et samfunnsoppdrag forankret i et mandat. Den moderne betydningen av begrepet har gått noen endringer, ved at det er blitt flere profesjonsgrupper (de som før var semiprofesjoner - sykepleiere, lærere og sosionomer er nå blitt underlagt profesjonsbegrepet), utdannelsen er blitt mer praktisk og den lange, formelle akademiske utdannelsen er derfor blitt reformert. Men tross endringen så er ikke utdanning mindre viktig i dag og heller ikke profesjoner i seg selv. Situasjoner som profesjonsgruppene arbeider under bærer ofte stor grad av ubestemthet. Dette krever at personer som tar avgjørelser og ressurser er kompetente. Dette viser viktigheten av kompetanse, men også grunnlaget for at profesjoner eksisterer. Dersom ubestemtheten ikke hadde vært til stede, ville man heller ikke trenge personer med spesialkompetanse, men man kunne i større grad hatt en mekanistisk arbeidsstruktur.

Innen profesjoner og profesjonsetikk er det flere etiske teorier som gjør seg gjeldende. I denne oppgaven vil jeg ta for meg tre etikker, nærhetsetikken, pliktetikken og nytteetikken.

I store deler av vårt pensum blir profesjonsetikken forstått med ~~medmenneskelighet~~ og den menneskelige dimensjonen som utgangspunkt. Dette gjør at nærhetsetikken og Løgstrup er svært relevant. Denne etikken har et ontologisk teorigrunnlag, som viser til læren om hvordan virkeligheten er. Nærhetsetikken har stort fokus på relasjoner.

Prinsippet Løgstrup bygger nærhetsetikken på, viser til at vi alltid skal bruke vår makt til den andres beste. Dette kaller han den etiske forordningen, som han mener er noe gitt og underliggende i alle beslutningssituasjoner. Levinas er også næretisk. Han presenterer en teori som han kaller for den andres ansikt. Her er fokuset at vi må anerkjenne andre mennesker for dem de er. Det er gjennom den andres ansikt at vi gjenkjenner oss selv og derfor kan anerkjenne den andre. Dette handler om relasjoner mennesker i mellom og at dette er helt grunnleggende for vår forståelse av nærhetsetikken, som videre kan knyttes til fenomenologi. Ut ifra dette kan vi si at nærhetsetikken er viktig i forhold til profesjoner, ~~nettopp~~ med å vise til at ett av kjennetegnene nettopp er møte mellom mennesker.

En annen sentral teori i personsom er pliktetikken. Denne etiske teorien er en av de tre klassiske teoriene (dyds, plikt og nytteetik) og er utformet av Immanuel Kant. Den har et deontologisk teorigrunnlag og har derfor et stort fokus på handlinger som blir utført. (Ilike konsekvenser) For å definere om en handling er etisk eller ikke, prøver Kant prinsippet: det kategoriske imperativ. Dette deles videre inn i tre ulike formuleringer, universalformuleringer, naturlovformuleringer og humanitetsformuleringer. Ved hjelp av disse tre, skal man vurdere sine maksime ut ifra om man vil at dette skal gjelde alle til enhver tid, om det er det riktige og dermed ønsker at det skal være en lov og ~~at~~ at man alltid skal anerkjenne hvert menneske som et mål, og aldri bruke dem kun som et middel. Kant mener at alle mennesker er født fornuftige og rasjonelle. Han har derfor tro på deres egen autonomi, og mener derfor at enkelt mennesker kan fatte beslutninger på egenhånd, ved hjelp av det kategoriske imperativet. ~~Den~~ Plikt etikken har derfor et stort

Emnekode : ET-401

Kandidatnr. : 2530

Dato : 22.11.12

Ark nr. : 4 av 11

fokus på menneskets egenværdi og har vort med på at lægge græmlaget for retthgtek mennesker har i dag.

Den siste etiske teorien jeg vil dele fra fra person er nytteetikken. Bentham og senere Mill har utformet og videreutviklet denne teorien. Her er fokuset rettet mot konsekvensene og har et teleologisk teorigrunnlag, som nettopp viser til prosessens hensikt og mål. I denne etiske teorien er prinsippet nyttemaksimering. En handling er etisk god dersom den fører til mest mulig nytte (lykke, godhet) for flest mulig mennesker. Videre kan nytteetikk deles inn i to: handlingsutilitarismen og regelutilitarismen. Handlingsutilitarismen viser til at man alltid kun tenker ut ifra en enkelt situasjon. Dette gjør at man ikke kommer fram til beslutninger som kan gjelde fram i tid, men kun i den enkelte konteksten. Regelutilitarismen bærer noe preg av pliktetikken ved at man legger en regel til grunn (som et grunnlag) og deretter gjør det som skaper mest mulig nytte for flest mulig.

Ut i fra de tre etiske teorier jeg kort redegjorde for ~~tidligere~~ tidligere, vil jeg nå diskutere Christoffersens påstand om at profesjoner er "menneskebehandlere".

Christoffersen hevder i sin bok at profesjonsutøvere må møte klienter og kunder ikke kun som det, men også som et menneske. Her fremkommer det, som det stod i innledningen, at han har et bestemt ståsted innenfor profesjonsetikken, som viser til nærhetsetikken. Som nevnt hevder Levinas at ved å se den andres ansikt, gjenlyener man seg selv og dreier anerkjenner man den andres andredelighet. Nærhetsetikken mener at profesjonsarbeid og dermed profesjonsetikken ikke kan begrenses til plikter og regler, men må se relasjonen og den andre personen for å avgjøre hva man skal gjøre.

Med dette kan vi si at profesjonsarbeid er sykebasert. Situasjoner er ulike, med ulike relasjoner og personer involvert, som krever at man som profesjonsutøver tilstedelighet må ta stilling til hvordan beslutninger som bør fattes. Ut i fra syken fremkommer det tre normative konvensjoner. Likebehandlingsprinsippet er den første. Her vises det til at man bør behandle eksempelvis like sykdommer likt. Alle skal få lik mulighet til behandling etc. Reproducerbarhetsprinsippet viser til at man bør gjøre den handlingen som fremkommer ved hjelp av triangulering av metoder. Sist kommer individualiseringsprinsippet, at enhver person bør behandles og vurderes kun utifra en selv. For å fatte beslutninger i situasjoner med stor grad av ubestemthet, stilles det krav til profesjonsutøveren om god dømmekraft. Derfor nærhetsetikken snakker Løgstrup om dette ved hjelp av en 6-lekter model. Denne modellen kan videre deles inn i tre nivå, praktisk planet, det teoretiske planet og det mellomliggende planet. I det praktiske planet ligger yduserfaring, praksis, personerfaring, karakter og dyder.

Dette planer viser da til kundskab vi erverber oss praktisk gennem hverdager, både på job, hjemme og i oss selv. Det kerntiske planer viser til menneskesyn, verdier, kundskab og etik. Dette er den epistemiske kompetansen vi besitter. Det mellemstiggende niveauet er rutiner, konventioner, eksempler og forbilder, som vi både må og ofte ønsker at forholde oss til. Det er i midten av alle disse livsformer at dømmekraften ligger og blir formet. Det som videre gjør at denne modellen (som kunne vært gjeldende i alle etiske teorier) især tilhører nærhetsetikken er når Løgstrup legger til enda et element. Den etiske forordningen blir påpekt som underliggende for hele dømmekraften. Denne er som tidligere nevnt en del av grunnlaget for nærhetsetikken og omhandler at vi mennesker skal bruke vår makt til den andres beste.

Innenfor det å arbeide med mennesker, viser Løgstrup til det han definerer som urørlighetssonen. Dette er en persons sårbarhet og verdighet. Som Løgstrup sier, er dette en sone man ikke beveger seg inn på, men som profesjonsutøver må man ofte gjøre dette. Denne urørlighetssonen deles inn i tre områder. Grunner og motiver, sinnserver og livsmotet. Med grunner og motiver mener her at ~~den~~ det er en forskjell på hvordan argumenter en person fremmer og motivet en person har for å si det. Som samfunnsborgeren stiller vi skyldent spørsmålsteget ved motivene i en vanlig samtale, men forholder oss til grunner og argumenter som blir fremmet (Dette definerer Skjerve som en 3-leddet relasjon, som jeg kommer tilbake til). Som profesjonsutøver må man ofte stille spørsmålsteget ved hvorfor en person sier som den gjør. Med sinnserver, viser det til at personer ofte har en sinnserver man kan appellere til når noen blir irritert, mens dersom en person møter denne (går helt bananas) går ikke dette. Det siste området er livsmotet. Man skal som medlemmer aldri rive livsmotet bort fra en person, dette er helt nødvendig å ha, men igjen som profesjonsutøver kan man komme i slike situasjoner (lege).

Dersom urørlighetssonen må brysses, er det helt avgjørende hvordan dette blir gjort, og det må bygge på tillit. Tillit fremkommer i situasjoner hvor det er fravær av forholdsregler. Man gir en annen person ansvar over noe som tilhører en selv. Profesjonelle har alltid litt av en annens liv i deres hender. Dette krevs tillit. I forholdet mellom profesjonsutøvere og klienter er det alltid asymmetriske forhold. Enten kan det være epistemisk asymmetri, at legen har mer kunnskap enn pasienten. Profesjoner har ofte kontroll over et godt som klienter ønsker - portrett. Det eksisterer alltid en vis grad av tvang i relasjonen. Man går til legen fordi man "må", er syk. Og ofte så er pasienter kognitivt eller emosjonelt svekket i møte med profesjonsutøvere som skaper asymmetri. I alle situasjoner krevs det tillit. Tillit til enkelt personer, gjensidig tillit (klient - lege. Også legen er avhengig av å stole på pasienten. Riktig informasjon og tar medisiner som man skal) og system tillit. Med systemtillit mener jeg at en pasient stoler på sykehuset som helhet. Dette bygger på at sykehuset praktiserer institutionalisert upersonlig misstilt, som viser til at de har interne og eksterne kontroll rutiner. Dette kjører ikke fordi man ikke stoler på enkelt personer, men fordi det gjør at man i større grad kan stole på systemet.

Løgstrup kritiserer pliktetikken for å ikke ha fokus på relasjoner. Liberel kan vi si at Kant's pliktetikk er relevant i forhold til Christoffersens påstand om profesjoner som menneskebehandling på grunn av humanitetsformuleringen i det kategoriske imperativet. Her har pliktetikk fokus på menneskeverdet og dermed at mennesker skal anses som mål i seg selv, aldri kun som et middel. Kants fokus på rettigheter til enkeltmennesker har vært med på å utvikle samfunnet til slik det er i dag. Ingen har rett til å bruke en persons egeverdi og dette gjelder også profesjonsutøveren.

Emnekode : ET - 401
Kandidatnr. : 2530
Dato : 22.11.12
Ark nr. : 8 av 11

Når man arbejder med mennesker er det vigtigt at huske på dette. Dersom folkeset forsvinner ulykke fra menneskers rettigheder til autonomi og som et mål i sig selv, kan man også forsvinne ulykke fra folkeset på mennesket i sig selv og at man derfor kan argumentere for at profesjoner da arbejder med ting. Kants menneskeverd er derfor viktig når det omhandler arbeid med mennesker.

Lykkeetikken fra Bentham og Mill blir ofte kritisert for at ikke ha fokus på menneskets egenverd, men hele tiden nyttemaksimering. Som nevnt kommer profesjonens mandat som en "bestilling" fra samfunnet, hvor de skal gjøre et jobb. Lykkeetikken kan derfor gjøre seg gjeldende der hvor man må prioritere. Dersom to trenger operasjon, skal man prioritere gutt på fem år eller en eldre mann?

Som tidligere nevnt kan nytteetikken/utilitarismen deles i to. Dersom man velger regelutilitarisme og legger den etiske fordringen eller Kants menneskeverd til grunn, kan dette teile linge til paternalisme. Paternalisme vil si at man har regler og handlinger som er til det beste for den som blir utsatt for slik "malitbråk". Man bestemmer over et annet menneske, med hensikt som er til det beste for den. Det finnes to typer paternalisme, myk og hard. Skillet mellom dem går ut ifra beslutningskompetansen til personen det utøves på. For at en person skal anses beslutningskompetent vil det si at personen har all nødvendig informasjon. Videre må personen kunne bearbeide og forstå denne informasjonen. Personen må også forstå ulike handlingsalternativer og videre kunne gi en adekvat redeleggelse. Ved bruk av myk paternalisme vil det si at man bestemmer over en person som ikke er beslutningskompetent.

Dersom man benytter hard paternalisme vil det si at personen er beslutningskompett, men at man deslegitimiserer persons bestemmelser (autonomi) fordi det er til det beste for personen. I helsesektoren kalles dette påtrengende nødvendighet. Det finnes også en tredje paternalisme - selvpåført. Dette vil si at f. eks. en rakkemann legger seg selv inn på avrusning fordi han ønsker å bli ruskfri, men ikke stoler på egen vilje styrke. Alle disse "målet bak mål" over enkelt individer, kan rettferdiggjøres ved at det er gjort utifra det beste for den enkelte.

Ulykkestilken kritiseres som nevnt for det sljervheimen kaller å begå det instrumentelle misstaket, ved at de ved nyttemaksimering, kan komme ifare for å legge vekk betydningen av menneskers egneverdi. Det instrumentelle misstaket bygger på et begrep fra Aristoteles poesis. Dette betyr at mennesker tar i betraktning for å lage/fremme et produkt. Ved det instrumentelle misstaket ~~blir~~ blir mennesker sett på som ting/middel til å nå andre mål. Det motsatte til poesis er praxis. Dette viser til relasjoner hvor det er mennesker på begge ender. Dette kan videre knyttes til det sljervheimen kaller 3-leddet relasjon (består av person-tematikk-person) også kalt subjekt-subjekt relasjon, mens det instrumentelle misstaket viser til en 2-leddet relasjon (person-fokus på motiver, ikke person) også kalt subjekt-objekt (Dette viser videre til urørlighetene og grunnegnet motiver).

Ved å se på Christoffersens påstand om at profesjoner er menneskebehandling kan man trekke paralleller til debatten mellom Grinn og Dørtvedt om hvor profesjonsetikken skal forankres.

Dørtvedt bører preg av å være nærhetsetikker og har et stort

fokus på at profesjonsetikken må ha fokus på relasjonen mellom profesjonsutøveren og klient. Han berder at ~~personlig~~ relasjoner ^{og med-} menneskelighet må ha forrang for politisk mandat. Med dette kan vi følge likheter hos Christoffersen ved at profesjoner er menneskebehandlede. Grinnu derimot har et større fokus på at profesjonsetikken må forankres i det politiske mandat. Videre har han fokus på formalisering av regler og normer til kodikser. Kortreitt kritiserer Grinnu for å ha for stort fokus på samfunnsoppdraget og for lite på relasjonene. Ut ifra det vi har gått igjennom ovenfor, kan det folkes slik at Grinnu berer seg av å være mer i retning av plikt og nytteetikk, og kanskje ville han ha påstått at profesjoner er "mandat-utførende"?

I denne oppgaven har jeg sett på hva som ligger i begrepet profesjon. Jeg har presentert tre ulike etiske teorier, nærhetsetikk, pliktetikk og nytteetikk, med deres viktigste kjernebegrep og prinsipper.

Disse teoriene valgte jeg videre som utgangspunkt da jeg drøftet Christoffersens påstand om at profesjoner er "menneskebehandlede". Det største fokuset la jeg på Løgstrup og nærhetsetikken fordi jeg tolket det slik at det var i denne kategorien Christoffersen selv er.

Jeg valgte å se på hva ubestemttheten i situasjoner kan føre til av hvor om skjøn og dømmekraft. Her presenterte jeg dømmekraftmodellen til Løgstrup. Videre viste jeg også til urealitetssoren og hvor viktig tillit er for profesjoner - og på grunn av asymmetriske relasjoner. Dette fant jeg viktig nettopp dersom profesjoner er menneskebehandlede. Dette er aspekter man må være bevisste på.

Emnekode : ET-401
Kandidatnr. : 2530
Dato : 22.11.12
Ark nr. : 11 av 11

Videre presenterte jeg pliktetilbl og problemer tilknyttet manglende fokus på relasjoner. Likevel kan pliktetilblen være viktig gjennom den menneskelige dimensjonen som Kant presenterer gjennom det kategetiske imperativ - humanitetsformuleringen.

lytte etilken trakk jeg fram fordi den kan være problematisk i forhold til at fokuset på menneskeværdt kan falle velis. Dette poengterte jeg med det instrumentelle misstaket til Sigerheim. Likevel viste jeg til tdel ved regelutilitarismen som kan tdelvis mot paternalisme - som kan videre tdelvis til menneskebehandling.

Avslutningsvis valgte jeg å tdelis paralleller til debatten om forskning av profesjonsetilken, ettersom Grinn og Nortvedt viser seg å være fra tilhørmet like ~~til~~ etiske teorier som jeg setter opp mot "menneskebehandling". Nortvedt fra rettetsetilken og Grinn fra de klassiske (u-plass). Deres debatt omhandler etilken, men det kan tdelvis likheter med forankringspunkt - politisk mandat eller relasjoner - og om profesjoner ~~er~~ er menneskebehandling.